עין משפט
נר מצוה

עז א מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלא סעי' ד:
עח ב מיי' שם:
עט ג ד ה מיי' פ"ו מהלכות אבל הל' ז טוש"ע י"ד סימן שצט סעיף ג [וטוש"ע א"ח סי' תקמח סעי' ח]:
פ ו ז מיי' שם ופ"ז מהלכות יו"ט הלכה יח טוש"ע א"ח סימן תקלא סעיף ז וטוש"ע י"ד סימן שצט סעיף ג:
פא ח מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יט ופ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה יג:
פב ט מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הלכה ד ה:
פג י כ מיי' פ"ו מהל' אבל הל' יג טוש"ע י"ד סימן שצ סעיף ג:
פד ל מיי' שם טוש"ע י"ד סימן שפט סעיף א:
פה מ מיי' שם טוש"ע י"ד סי' שצ סעי' ג:
פו נ מיי' שם טוש"ע י"ד סימן שפט סעיף א:
פז ס מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה כ טוש"ע א"ח סי' תקלב סעיף א:

◆

ואחתיה בי קברי וקרי ביה אלפא שפורי בארבעין יומין אזיל עביד הכי פקע כדא ומית אלמא מאי שפורי שנפרעין ממנו מאי תברא אמר רב יצחק בריה דרב יהודה תברי בתי רמי דתניא [א]אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני: והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו: בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא בשלא היה להם פנאי או דלמא אף בשהיה להם פנאי אמר ליה תנינא [א]כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד בשלא היה להם פנאי אבל היה להם פנאי אסורים [ב]נזיר ומצורע אע"פ שהיה להם פנאי מותרים שלא ישהו קרבנותיהן תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב הרגל [ג]איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל אלא שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל [ד]איבעי ליה לגלוחי ערב שבת דאמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא [ג][ה]הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול בשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת לא צריכא [ו]שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר [ז]מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וכיון דשבת הוי אנוס הוא תנא דידן סבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו ואכתי לא שלים אבילות דשבעה האי כהן היכי דמי אילימא דשלים משמרתו ערב הרגל איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל לא צריכא [ח]דשלים משמרתו ברגל תנא דידן סבר כיון [ט]דתנן [ד]בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו ברגל דמי ותנא ברא סבר אע"ג דשייך בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלימא ליה תנו רבנן [ה]כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אבלן והתניא אסורים אמר רב חסדא אמר רב שילא [י]כי תניא הכא בשתכפוהו אבליו מאי איריא כל אלו שאמרו אפי' כולי עלמא נמי דתניא [ו][כ]תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער [ל]ומכבס כסותו במים הא אתמר עלה אמר רב חסדא [מ]בתער ולא במספרים [נ]במים ולא בנתר ולא באהל אמר רב חסדא זאת אומרת [ז]אבל אסור בתכבוסת ת"ר [ח]כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפורנים במועד דברי ר' יהודה [ס]ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אבל אסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפורנים בימי אבלו דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אמר עולא הלכה כרבי יהודה באבל והלכה כרבי יוסי במועד שמואל אמר

הלכה

◆

[ט]ואחסיה כבדא. תקע בתוך הכבד ולא ישמעו: בי קברי. דלא שכיחי תמן אינשי: וקרי ביה. כלומר תקע ביה אלפין שיפורי: מאי סברי. למה תוקעין תקיעה ושברים: תברי בתי רמי. כלומר שמתא משבר בתים גבוהים: בשלא היה להן פנאי. דדוקא נקט שעלו מטומאתם ברגל לפיכך מגלחין שלא היה להן פנאי לגלח דעדיין לא עלו מטומאתן: או דלמא אע"פ שהיה להם פנאי. ולא גילחו קודם המועד מותרים לגלח במועד: שלא ישהו קרבנותיהן. בתגלחתן עד לאחר הרגל דנזיר ומצורע אין מביאין קרבנותיהן עד לאחר גילוח כדכתיב בהו קראי הלכך לא קנסינן להו בדלא עבדי מקמי רגל דזימנין דלא עביד קמי רגל (א) ומיאסרי להו במועד נמצא שמשהין הקרבנות ואינן קריבין ביום השמיני בזמנן לפיכך אמרו מגלח במועד דמוטב לקרב זמן הקרבה ולא לאחר: איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל. דתנן מתניתין (לקמן דף יט.) הקובר מתו שמונה ימים קודם הרגל בטלו ממנו גזרת ל' יום ומותר בגילוח הואיל וכבר התחיל יום אחד מן השלשים וזה הואיל ולא גילח ערב הרגל לא יגלח ברגל: בשבת ערב הרגל. והוי אנוס דלא מצי לגלח בשמיני ערב הרגל להכי מגלח ברגל: איבעי ליה לגלוחי ערב שבת. שהוא שביעי: הלכה כאבא שאול. דאפילו לא קבר אלא שבעה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים: ומודים חכמים לאבא שאול. אע"ג דבעו שמונה: בשחל שמיני להיות בשבת ערב הרגל. דהוי אנוס: שמותר לגלח בערב שבת. שהוא שביעי: האי תנא דברייתא. דתני אבל מגלח במועד: סבר כאבא שאול. דיום שביעי עולה לכאן ולכאן לשבעה ולשלשים וכיון דכבר התחילו שלשים איבעי ליה לגלוחי קודם הרגל אלא דשבת הוי ואנוס הוא להכי מגלח במועד: ותנא דידן. דתני אלו מגלחין ברגל ולא אבל: סבר כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו. אלא שבעה שלימין בעינן ואכתי לא שלים אבילות דשבעה קודם הרגל ולא הוי אנוס דאפי' לא הוי שבת לא מצי לגלח להכי אינו מגלח במועד: דשלים משמרתו ערב הרגל. בשבת דלעולם לא שלמה משמרה אלא בשבת: איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל. כלומר בערב שבת שהוא ערב הרגל דהא אמרינן (לעיל דף יד.) אנשי משמר אסורין בגילוח ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת: דשלים משמרה ברגל. כגון דהוי יום חמישי יום ראשון של רגל דלא מצי לגלח דהוי יו"ט ושלים משמרתו בשבת שהוא יום שלישי לרגל: תנא דידן. דלאמר אינו מגלח במועד: סבר כיון דתנן בשלשה פרקים. בשלשה רגלים כל המשמרות שוים אכתי כמאן דלא שלים משמרתו דמי ועדיין יש לו חלק באימורי רגלים ולא שלים משמרתו בכל הרגל להכי אינו מגלח ברגל כדתנן אנשי משמר אסורין לגלח: ותנא ברא. דלאמר מותרין לגלח: אע"ג דשייך בהנך משמרות. [י][שלים] עיקר משמרתו דידיה להכי מותר בגילוח: הא אתמר עלה. הא דתני תכפוהו אבליו מיקל בתער ולא במספרים וקאמי ברייתא דכל הני שמותרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אבלו כשתכפוהו אבליו ומגלח במספרים: זאת אומרת. מדתני תכפוהו אבליו מכבס כסותו מכלל דשאר אבל אסור בתכבוסת:

הלכה

◆

שלא ישהו קרבנותיהן. אע"ג דתגלחת דנזיר לא מעכבא [י]מכל מקום רגיל הוא לגלח דמצוה הוא לגלח ולשלוח שערו תחת הדוד: **בשחל** שמיני בשבת. כגון שמע שמועה בשבת דקבורתו לא היה בשבת ובירושלמי מוקי לה כשנגררתו חיה ונתייאשו לבקש דמונין לו משעה שנתייאשו:

ותנא דידן סבר לה כרבנן. ואין להקשות מ"מ יגלח ע"ש כמו חל שבעה שלו בערב שבת ערב הרגל דשרו רבנן לגלח ואע"ג דלית להו מקצת היום ככולו באבילות דהתם נשלם האבילות קודם יו"ט אע"ג דמגלח קודם שנשלם דהא לית להו מקצת היום ככולו באבילות והכא מיהא אית להו משום כבוד יו"ט דאשכחן (יומא דף ו:) בזב וזבה דהויא מקצת היום ככולו אבל כשיש עדיין ימי אבילות לא אבל תימה (ב) דהיכי אסרינן מהאי דלא תני מתניתין האבל והכהן מותרים לגלח משום דלית ליה פנאי והא מיבעיא לעיל (דף יד.) כאבדה לו אבידה ולא פשיט מדלא תני לה * דאיכא למימר תנא ושייר כמו כן הכי תני ושייר ויש לומר כיון דאשכחנא פלוגתא דאבא שאול ורבנן באבל אית לן למימר דתנא דמתני' וברייתא בהכי פליגי וכיון דבאבל פליגי בכהן נמי פליגי:

זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת. וא"ת פשיטא דהא אפי' שאר מלאכות אסור וי"ל משום דקתני לקמן (דף כא.) אלו דברים שאבל אסור בהן ולא קתני תכבוסת אי נמי תכבוסת [ל](חייב) קאמר:

[כ]ה"ג **ושמואל** אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו דאמר שמואל הלכה בדברי המיקל באבל. וא"ת בעירובין (דף מו. ושם) דאמר [מ]שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואמר נמי הלכה כרבי יוחנן בן נורי ומקשה התם תרתי למה לי (ג) כו' וי"ל איצטריך הכא לאפוקי מדעולא וא"ת וכיון דאית ליה לשמואל רבי יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי כדאמרינן פרק מי שהוציאוהו (שם:) למה ליה למימר הכא הלכה כרבי יוסי וי"ל לאפוקי מדעולא ואעולא לא קשיא מידי מהתם דהיכא דאתמר אתמר כדאמר התם:

ולאסתייעא

◆

מסורת הש"ס

א) חגיגה ה: נדרים ז: ע"ש סוטה מו., ב) לקמן יט:, ג) [לעיל טז: פסחים ד. וש"נ], ד) סוכה נה:, ה) [לעיל יד. תוספתא פ"ב], ו) תענית יג., ז) לעיל טז., ח) [תוספתא פ"ב], ט) [שייך לע"א], י) רש"א, כ) [נזיר מו.], ל) גי' רש"א מים, מ) [ע"ש לפי' ריב"ל],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלא ישהו כו' דלא עביד קמי רגל ואי אסרינן להו במועד: (ב) תום' ד"ה ותנא כו' אבל תימה דהיכי פשיטא ליה דלתנא דידן לא שרינן ממאי דלא תני במתני' כו' כאבדה לו אבדה ולא פשיטא ליה דאינו מגלח מדלא תני לה: (ג) ד"ה ושמואל כו' ומקשה התם תרתי למה לי ה"נ קשיא תרתי למה לי וי"ל דאיצטריך הכא:

◆

גליון הש"ס

תום' ד"ה ותנא דידן וכו' דאיכא למימר תנא ושייר. עיין שבת דף עה ע"ב תוספות ד"ה תפר אחת ובכתובות רפ"ג תוספות ד"ה ועל הכותית:

◆

מוסף רש"י

כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. לאדם שנידו, או מת או נופל בעניות (נדרים ז:). בשלשה פרקים בשנה. בשלשה רגלים (סוכה נה:). באימורי הרגלים. בעורות של עולות וחזה ושוק של שלמי חגיגה הבאות מחמת הרגל (שם:). ובחילוק לחם הפנים. אם אירעה שבת ברגל שבשבת מסלקין אותו ומסדרין לחם אחר תחתיו כדכתיב (ויקרא כד) ביום השבת יערכנו (סוכה שם). מיקל בתער. דשקיל פורתא מנייהו, ובתער, דרך שינוי (תענית יג.). בנתר. קרקע הוא או אבן שקורין קרי"א בלע"ז (שם).

◆

רבינו חננאל

דבני מערבא מימנו אנגדא דצורבא מרבנן, ולא מימנו אשמותיה, אלא מכסין אותו. מאי שמתא. רב אמר שם מיתה, כלומר מיתה בה. ושמואל אמר שם תהא, כלומר שם יהיה, כדכתיב ובאה אל בית הגנב וגו'. אמר אבוה דשמואל ומהניא כי טחיה בתנורא, כלומר אינה יוצאה משם לעולם. ופליגא דריש לקיש דאמר, כשם שנכנסת ברמ"ח איברים כדכתיב והיית חרם, חרם בגימטריא רמ"ח הוי, כך יוצאה ברמ"ח איברים שנאמר ברוגז רחם תזכור. רחם בגימטריא רמ"ח הוי. אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דבלבתא, והיא דידה עבדה. ההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו ידעי, שמתא מאן דעבד הא מילתא. איתליה נורא בגנובתיה ואכלתיה. ההוא אלמא דהוה מצער ההוא צורבא מרבנן כו'. והאידנא נמי מאן דבעי הכי כרב יוסף רשאי. מאי שיפורא, אמר רבא שנפרעין ממנו. מאי תברי, תברי בתי. תניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו, או מיתה או עוני. ירושלמי ר' יהושע בן לוי זמין ליה לחד בר נש ג' זימני ולא אשגח ביה, אמר אילולי דלא חרמית בר נש מן יומא הרינא מחרים ליה, שעל כ"ד דברים מנדין, על כבוד הרב, וזה אחד מהן, שנא' וכל אשר לא יבא לשלשת הימים, וכתיב ביה יבדל מקהל הגולה. אמר ר' יצחק אית סני מינהון מבדרן במתני'. בתעניות שלח לו שמעון בן שטח צריך אתה נידוי, שאילו [א]לא נגזרה גזרה בשני אליהו כו'. בראש השנה שלח לו רבן גמליאל כל המעכב את הרבים מעשות מצוה [ב]צריך נידוי. בפסחים אילמלי תודוס אתה גוזרן עליך נידוי. תנן את מי נידו את אלעזר בן הנוך שפיקפק בטהרת ידים. הדא אמרה המפקפק אפי' בדבר מדברי סופרים צריך נידוי. בעדיות דכמה השקוה. מהו דכמה, דכוותה. פי' גרים שכמותה השקוה. כלומר גינה שמעיה ואבטליון ונידוהו ומת בנדויו וסקלו [בית דין] את ארונו. הדא אמרה המבזה זקן אפילו לאחר מיתה צריך נידוי. אמר ר' יוסי נמנו וגמרו לכשיחזור מקרבין אותו. אמתא חות לחד ספר מחי ינוקא יותר מן צרכיה, אמרה יהא ההוא גברא מוחרם. שאלו לר' אחא ואמר צריך למיחש על גרמיה, הדא אמרה העושה דבר שלא בשורה צריך נידוי. ר' יעקב בר אבוי בשם רב ששת, נמנו בארשא שלא לנדות זקן. כר' אבהו דאמר זקן שאירע בו דבר אין מורידין אותו מגדולתו, אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך. וזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, נוהגין בו [כ]קדושת הארון, ששימש

רבינו חננאל (המשך)

הלוחות. ר' חייא בשם ר' יוחנן זקן שנידה לעצמו אפילו כהלכה אין נידויו נידוי. בימי ר' ירמיה אתת עקא על טבראי, שלח בעי מנרתא דכספא גבי ר' יעקב בר' אבון, שלח ליה עדיין לא (שלח) [שב] ר' ירמיה מרעתו, ובקש לנדותו. ואמר ליה ר' חייא בר יצחק עשושיא שמעתי שאין מנדין זקן אלא אם [כן] עשה כירבעם בן נבט וחביריו, שהעמידו עגלים. אמר ליה מי שאמר דכמה השקוה ונידוהו, כירבעם בן נבט עשה. תנרון אילין לאילין, וחששו אילין לאילין, וצריכין למשרא אילין מן אילין. פיסקא דנזיר [ו]המצורע מטמאתו לטהרתו. אוקימנא כדתניא כל אלו שאמרו מותרים לגלח במועד בשלא היה להן פנאי, אבל היה להן פנאי לגלח ולא גילחו, אסורין. והנזיר והמצורע אע"פ שהיה להן פנאי לגלח ולא גילחו מותרין, שלא ישהו קרבנותיהם. תנא האבל והכהן מותרין לגלח במועד. אוקימנא, באבל שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל. תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו, ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן. וכיון דשבת הואי אנוס הוא לפיכך מגלח במועד. ותנא דידן סבר לה כרבנן כו'. כהן נמי, כגון דשלים ליה משמרתו ברגל כו'. ופשוטה היא. ת"ר תכפוהו אבליו זה אחר זה, פי' קודם שישלים ימי אבל זה מת לו מת אחר וכן עוד בתוך ימי אבל זה מת לו מת אחר, הכביד שערו, מיקל בתער, ומכבס כסותו במים. ואמר רב חסדא, נוטל שערו בתער, ולא במספריים. מכבס במים לבדם, ולא בנתר ולא בחול. זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת. ת"ר כשם שאסור לגלח במועד, כך אסור ליטול צפרנים במועד ור' יוסי מתיר ליטול צפרנים במועד ובאבל. ואסיקנא כשמואל דאמר הלכתא כדברי המיקל באבל. דאמר שמואל

א) בירושלמי איתא שאילו לא נגזרה גזרה כשם שנגזרה בימי אליהו וכו'. ב) במשנה שלפנינו ליתא זה אבל בירושלמי משמע דגרסינן כן.